

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 20/1998 vp

Hallituksen esitys laiksi Suomen Pankin virkamiehistä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 4 päivänä marraskuuta 1998 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi Suomen Pankin virkamiehistä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 244/1998 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Seppo Tanninen, valtiovarainministeriö

- esittelijä Eerikki Nurmi, kauppa- ja teollisuusministeriö
- lakiasianpäälikkö Arno Lindgren, Suomen Pankki
- järjestöpäälikkö Pekka Heikkinen, Suomen Pankin henkilöstöyhdistys ry
- professori Olli Mäenpää
- professori Kaarlo Tuori..

Lisäksi oikeusministeriö on antanut kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Suomen Pankin virkamiehistä. Lailla korvattaisiin 1 päivänä tammikuuta 1998 voimaan tulleen Suomen Pankista annetun lain Suomen Pankin virkamiehiä koskevat virkamiesoikeudelliset säännökset. Uudella lailla selkeytettäisiin voimassa olevia Suomen Pankin virkamiehiä koskevia säännöksiä. Laissa otettaisiin myös huomioon Suomen Pankin erityistarpeet.

Ehdotetussa laissa ei olisi merkittävästi uusia aineellisia säännöksiä, vaan siihen sisällytettäisiin yhtenä kokonaisuutena kaikki ne Suomen Pankin virkamiehiä, virkasuhdetta ja virkoja sekä virkaehtosopimuksia, työrauhaa ja työriitoja koskevat säännökset, jotka ovat jo voimassa olevassa Suomen Pankista annetussa laissa. Laissa otettaisiin myös huomioon valtion virka-

mieslaissa ja valtion virkaehtosopimuslaissa tapahtuneet muutokset.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työaikalakia siten, että Suomen Pankki ja sen palveluksessa olevia virkamiehiä edustava virkamiesyhdistys voisivat tehdä virkaehtosopimuksia joustavasta työajasta. Lisäksi pankkivaltuustolla olisi oikeus päättää, että työaikalakia ei sovelleta sellaiseen pankin virkamiehen työhön, jonka erityispiirteiden vuoksi työajan pituutta ei mitata tai määritellä ennalta tai jossa virkamiehet voivat itse päättää työajan pituudesta.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutettavaksi rahoitustarkastuslakia ja työtuomioistuimesta annettua lakia.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan vuoden 1999 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Valiokunta toteaa, että nykyinen Suomen Pankin virkamiesten oikeusasemaa koskeva sääntely perustuu pitkälti viittauksiin valtion virkamieslain (750/1994) ja valtion virkaehtosopimuslain (664/1970) säännöksiin. Kun viittauksissa on vielä eräin kohdin käytetty ilmausta "soveltuvin osin", sääntely muodostaa varsin vaikeaselkoisen ja hankalasti hallittavan kokonaisuuden. Tähän ovat kiinnittäneet huomiota hallintovaliokunta ja talousvaliokunta käsitellessään hallituksen esitystä laiksi Suomen Pankista (HE 261/1996 vp, HaVL 3/1997 vp ja TaVM 17/1997 vp). Eduskunta edellyttikin hallituksen esitykseen 261/1996 vp antamassaan vastauksessa, että hallitus ryhtyy ensi tilassa valmistelemaan erityistä Suomen Pankin virkamiehiä koskevaa lakiehdotusta.

Valiokunta toteaa, että käsiteltävänä oleva hallituksen esitys selventää Suomen Pankin ja Rahoitustarkastuksen virkamiesten oikeudellista asemaa. Lainsäädäntöteknisesti ehdotettu laki Suomen Pankin virkamiehistä perustuu olennaisilta osin valtion virkamieslakiin ja valtion virkaehtosopimuslakiin. Keskeinen osa ehdotetuista säännöksistä vastaa nykyään voimassa olevaa lainsäädäntöä. Valiokunta pitää asianmukaisina ja riittävän selkeinä myös niitä erityissäännöksiä, jotka aiheutuvat Suomen Pankin asemasta Euroopan keskuspankkijärjestelmässä ja jotka edellyttävät etenkin johtokunnan jäseniltä erityistä riippumattomuutta.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä jäljempänä esitetyin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

Laki Suomen Pankin virkamiehistä

6 §. Pykälässä säädetään Suomen Pankin ylimpien virkamiesten velvollisuudesta ilmoittaa pankille taloudellisesta toiminnastaan ja tilanteestaan sekä viranhoidon kannalta merkityksellisistä sidonnaisuuksistaan. Esityksen perustelujen mukaan säännös vastaa valtion virkamieslain 8 a §:ää, jossa valtion ylimmille virkamiehille säädetään vastaava ilmoitusvelvollisuus.

Valiokunnan huomiota on asiantuntijakuulemisessa kiinnitetty siihen, että sääntelyn piiriin tulisi ulottaa kaikki ne virkamiehet, joiden tehtäviin kuuluu säännönmukaisesti tai ainakin toistuvasti käsitellä julkistamatonta, herkkää taloudellista tietoa. Tällaisen tiedon käsittely tapahtuu paljolti asiantuntijatasolla, eikä kaikki tieto sellaisenaan edes välttämättä päädy niille virkamiehille, joita ehdotetun lain 6 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus koskee. Valiokunta kiinnittää tähän seikkaa vakavaa huomiota ja katsoo, että on ryhdyttävä erikseen lainvalmistelutoimenpiteisiin sanotun kysymyksen johdosta.

20 §. Pykälä koskee virkamiehen taloudellisista ja tuotannollisista syistä tapahtuvan irtisanomisen perusteita. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei 20 §:n 2 momentin perusteltujen syiden tulkinta saa käytännössä johtaa hallitusmuodon 7 §:n 1 momentin mukaisen asuinpaikan valintaoikeuden tosiasialliseen rajoittamiseen.

27 §. Valiokunta ehdottaa, että 27 §:n 2 momentin toisen virkkeen alkuun lisätään teknisen virheen johdosta puuttuvat sanat "nimittävä viranomainen".

30 §. Lakiehdotuksen 30 §:n 2 momentti koskee ilmoitusta 28 §:n 1 momentissa tarkoitettua lomautuksesta. Laki Suomen Pankin virkamiehistä koskee suhteellisen pientä virkamieskuntaa. Valiokunta pitää asianmukaisena, että Suomen Pankissa ilmoitus lomautuksesta annetaan virkamiehelle henkilökohtaisesti, jollei Suomen Pan-

kin ja sen palveluksessa olevia virkamiehiä edustavan virkamiesyhdistyksen kanssa toisin sovita. Suomen Pankin henkilöstöyhdistykseen kuuluu noin 750 jäsentä. Valiokunta ehdottaa tätä koskevan muutoksen tekemistä lakiehdotuksen 30 §:n 2 momenttiin. Muutos on perusteltu senkin vuoksi, että Suomen Pankin järjestelmässä ei saadun selvityksen mukaan luottamusmies neuvottele tällaisista asioista.

50 §. Virkaehtosopimuksen sekä sitä koskevien lakiehdotuksen 12 ja 13 luvun säännösten rikkomisen pääasiallisena seuraamuksena on hyvityssakko. Hyvityssakon tuomitsee työtuomioistuim. Hyvityssakko voidaan määrätä Suomen Pankille, virkamiesyhdistykselle ja yksittäiselle virkamiehelle, jotka 43 §:n mukaan ovat sidottuja virkaehtosopimukseen.

Hyvityssakon määrää koskevat säännökset sisältyvät 50 §:n 3 momenttiin. Hyvityssakon enimmäismäärä on ehdotuksen mukaan Suomen Pankin ja yhdistyksen osalta 74 000 markkaa ja virkamiehen osalta 300 markkaa. Hyvityssakkojen markkamäärät ja niissä tehtävät muutokset on sidottu valtioneuvoston kulloinkin, valtion virkaehtosopimuslain 19 §:n 3 momentin nojalla vahvistamiin määriin.

Valiokunta toteaa, että Suomen Pankin henkilöstöyhdistyksen jäsenmäärä huomioon ottaen hyvityssakon enimmäismäärää voidaan pitää varsin korkeana. Valiokunta arvioi kuitenkin, että työtuomioistuim ottaa myös yhdistyksen koon huomioon ratkaisutoiminnassaan. Myöskään tiedossa oleva oikeuskäytäntö ei viittaa siihen, että käytännön tilanteissa olisi päädytty kohtuuttomiin lopputuloksiin.

57 §. Valiokunta pitää luonnollisena, että 57 §:ssä tarkoitetuista yhteistoimintajärjestelmistä sovitaan osapuolten välillä. Näin Suomen Pankissa on tehtykin ja tilanne on tässä suhteessa asianmukainen.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2.—4. lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina, ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 27 ja 30 § muutettuna seuraavasti:

27 §

(1 mom. kuten HE)

Virkamiehen virkasuhde päättyy ilman irtisanomista tai muuta virkasuhteen päättymistä tarkoittavaa toimenpidettä sen kuukauden päätyessä, jonka aikana virkamies saavuttaa eroamisiän. *Nimittävä viranomais* voi kuitenkin painavasta syystä ja virkamiehen suostumuksella päättää, että virkamies voi jatkaa samassa virassa eroamisiän jälkeen määräajan, kuitenkin enintään yhden vuoden. Tämän määräajan kuluttua loppuun virkasuhde päättyy ilman irtisanomista. Päätös virkamiehen oikeuttamisesta jatkamaan virassa on tehtävä ennen kuin virkamies on saavuttanut eroamisiän.

30 §

(1 mom. kuten HE)

Edellä 28 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus lomautuksesta annetaan virkamiehelle henkilökohtaisesti, jollei Suomen Pankin ja *asianomaisia virkamiehiä edustavan virkamiesyhdistyksen* kesken toisin sovita. Ilmoituksessa tulee mainita lomautuksen syy, sen alkamisaika ja määräaikaisen lomautuksen kesto sekä toistaiseksi tapahtuvan lomautuksen osalta sen arvioitu kesto. Pankin on virkamiehen pyynnöstä annettava lomautuksesta kirjallinen todistus. Ilmoitus lomautuksesta on lisäksi annettava tiedoksi asianomaiselle luottamusmiehelle ja lomautuksen kohdistuessa vähintään kymmeneen virkamieheen myös työvoimaviranomaiselle.

HaVM 20/1998 vp — HE 244/1998 vp

(3 ja 4 mom. kuten HE)

Helsingissä 9 päivänä joulukuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Matti Väistö /kesk	Pehr Löf /r
vpj.	Kaarina Dromberg /kok	Hannes Manninen /kesk
jäs.	Ulla Juurola /sd	Jukka Mikkola /sd
	Timo Järvilahti /kesk	Iivo Polvi /vas
	Reijo Kallio /sd	Veijo Puhjo /va-r
	Juha Karpio /kok	Erkki Pulliainen /vihr
	Valto Koski /sd	Aulis Ranta-Muotio /kesk.
	Osmo Kurola /kok	